

Fauna Považia

obrázkový sprievodca

Ahoj deti, milí študenti

máte radi zvieratá?

Chcete sa o nich dozvedieť veľa zaujímavého?

Tento obrazový sprievodca vám postupne predstavne tri druhy biotopov (biotop je prostredie v ktorom zviera žije) a ich charakteristických obyvateľov – faunu. Biotop je znázornený pri každom zvieratku týmito ikonami:

tieto zvieratá nájdete v lesoch,

tieto zas na poliach, lúkach a pasienkoch,

a tieto nájdete pri rieках a jazerách.

Ďalšie ikony udávajú dobu, kedy je zviera aktívne:

Denná aktivita

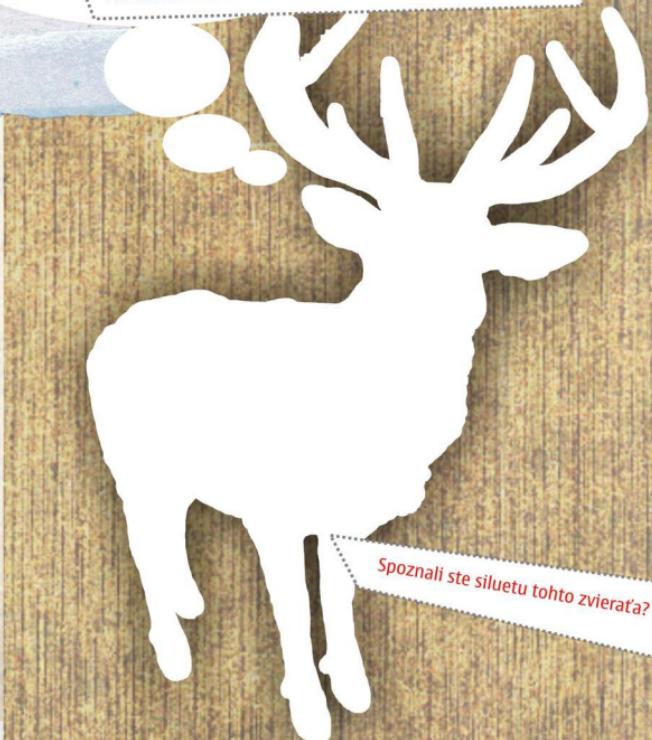

Nočná aktivita

V sprievodcovi sa zoznámite aj s takými zvieratami, ktoré sú aktívne cez deň aj v noci. Ale o tom až neskôr.

...OOOPS!!!
nechýba tu niečo???

Nájdzi zviera, vystrihni ho a nalep na miesto práznej siluety.
Hárok s obrázkami zvierat nájdeš v tomto sprievodcovi.

...no výborne!!!

Takto nejako by to malo vyzerat.

Každému zvierátu sa venujeme na dvoch stranách, kde sa nielen veľa zaujímavého dozviete, ale sa aj zabavíte s omaľovánkami, hádankami, kvízmi a rôznymi zábavnými hrami.

Kreslenie a písanie priamo do tejto knihy POVOLENÉ!!!

Takto si sami vytvoríte jedinečného sprievodcu, ktorý bude len a len váš. Veľa zábavy!

Aké zvieratá tu nájdete?

Tu je ich zoznam spolu s číslom strany:

Jastrab lesný	4
Jastrab krahulec	6
Kukučka jarabá	8
Jeleň lesný	10
Líška hrdzavá	12
Medveď hnedý	14
Pšík medvedíkovitý	16
Rys ostrovid	18
Vlk dravý	20
Zubor hrivnatý	22
Havran poľný	24
Škorec lesklý	26
Hranostaj čiernochvostý	28
Výr skalný	30
Kačica divá	32
Labuť hrbozobá	34
Ondatra pižmová	36
Niečo pre ozajstných zvedavcov	38

Jastrab lesný

Accipiter gentilis

Lesné biotopy sú zložitým spoločenstvom, konečným stupňom vývoja na väčšine stanovišť. Najvýznamnejšou a určujúcou zložkou sú stromy. Tieto ovplyvňujú a vytvárajú typické lesné prostredie. Druhovo najbohatšie sú zmešané, rôzneoveké porasty a okrajové časti lesov. Tu je široká ponuka potravy, ukrytov a možností na hniezdenie. Niektoré druhy sú viazané na koruny stromov a kmene, iné na podrost či opadanku. Smrekové monokultúry rovnakejho veku vytvorené ľovekom ponúkajú týchto možností oveľa menej.

Je to pôvodne lesný vták, ktorý sa však zdržiava aj v krajinе parkového typu. Hniezdo z konárov stavajú obaja partneri a je umiestnené v korune stromu. Samica doň znáša v 2 – 4 dňových intervaloch 3 – 4 zelenkasto biele vajíčka, na ktorých sedia obaja rodičia 35 – 38 dní. Mláďatá zostávajú v hniezde asi 40 dní, z toho 10 dní ich samica zahrieva. Ďalších 10 dní sa zdržiava v okolí hniezda. Jastrab lesný loví zver vo vzduchu aj na zemi. Málokedy minie prenasledovanú korisť a keď ju chytí, už ju nepustí. Základom jeho potravy sú vtáky a cicavce do veľkosti zajaca. Je ceneným sokoliarskym dravcom, loví však iným spôsobom ako sokoly. Vďaka dlhému chvostu a širokým krídlam má vynikajúce manévrovacie schopnosti, často útočí z úkrytu. Rovnako ako pri iných dravcoch sú samice takmer o tretinu väčšie ako samce. Možno neviete, že silueta jastraba je vyobrazená na vlajke Azorských ostrovov. Jastrab sa totiž po portugalsky povie „açor“. Prví osadníci na ostrovoch pozorovali množstvo dravých vtákov, ktoré považovali za jastraby. V skutočnosti to však boli haje (*Milvus sp.*) alebo myšiaky (*Butteo sp.*), ale meno ostrovom už zostało.

Aké sú podľa teba ďalšie druhy vtákov na týchto vlajkách?

1.) Ktorá vlajka patrí Azorským ostrovom?

A

B

jazva krátkovík

albatros nemeckivík

2.) Nájdeš Azorské ostropy na mape? Zakrúžkuj ich.

Pri ich hľadaní ti pomôže zemepisný atlas.

3.) Vieš prečo potrebujú sokoliari ochrannú rukavicu?

Napíš čo by sa stalo, keby ju nemali?

Jastrab krahulec

Accipiter nisus

Proti jastrabovi lesnému je krahulec trpaslík, keďže je menší takmer o polovicu. Obľubuje lesy s krovinami a čistinkami. Žije utiahnutu a je nenápadný. Je specialista na lov vtákov do veľkosti holuba. V stredoveku bol dokonca v sokoliarstve cennejší ako jastrab lesný. Sokoliari o ňom hovoria, že je odvážny, ale fažký na výcvik. Lovil prepelice či chriaštele. Kvôli útokom na hydinu a poštového holubu bol však vnímaný i ako škodca. V 20. storočí jeho počty výrazne klesli kvôli používaniu jedovatých prípravkov proti hmyzu v poľnohospodárstve. Jedy sa hromadili v telách drobných vtákov, ktoré sú hlavným zdrojom potravy krahulca, a ich koncentrácia bývala pre dravca často smrteľná. V lese sa prítomnosť krahulca dá zistíť podľa tzv. trhaniska. Je to miesto, kde čistil svoju korist od peria predtým, než ju skonzumoval. U starých Čechov bol krahulec posvätným vtákom a žil v hajoch bohov.

1.) Zahraj sa na detektíva. Skús opísť miesto činu.

Obet:

Miesto činu:

Pomôcka: vyzerá to ako trhanisko!

Fotografia z miesta činu.

2.) Napíš aké rozdiely sú medzi samcom a samicou.

.....

.....

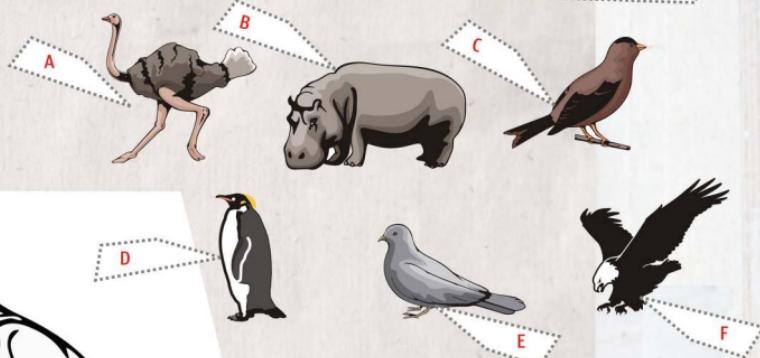
.....

.....

.....

.....

3.) Ktoré zviera môže krahulec uloviť?

4.) Skús vyfarbi jastraba podľa svojej fantázie

Správne odpovede: 3.) C, E

Kukučka jarabá

Cuculus canorus

Kukučka nepatrí medzi dravé vtáky, ale neskúsený pozorovateľ môže letiacu kukučku zameniť s krahulcom. Kukučka ho akoby napodobňovala svojím sfarbením a tvarom tela. Tento jav sa nazýva **mimetizmus** (napodobňovanie). Angličania dokonca verili, že kukučka na zimu neodletia, ale mení sa na krahulca. Asi všetci vieme, že kukučka vkladá vajcia do hniezd iných vtákov a nechá aby sa o jej mláďatá starali náhradní rodičia. Menej sa však vie, že vajíčko do hniezda často prinesie v zobáku už znesené. Len asi 20 druhov vtákov sú pravidelnými hostiteľmi kukučích mláďat (napr. žltouchvosty, trasochvosty a trsteniariky). Kukuče vajíčka sú v pomere k veľkosti tela kukučky malé a farbou napodobňujú vajíčka hostiteľa. Predpokladá sa, že kukučka si ako budúceho pestúna svojich detí vyberá ten istý druh, ktorý ju samu vychoval. Ak sa mláďa kukučky vyliahne v hniezde vtáka, ktorý nie je hmyzožravý, nastane veľký problém. Rastlinnú potravu totiž nedokáže stráviť a mláďa uhynie. Aj napriek svojmu životnému štýlu je kukučka medzi ľuďmi obľúbená. Prvé zakukanie vnímame ako potvrdenie, že jar je v plnom prúde. Veští nám koľko rokov sa dožijeme, kedy sa dievča vydá, alebo či nám nebudú tento rok chýbať peniaze. Okrem toho každý z nás v sebe nosí kukučku. Kostrč (malá kost v spodnej časti chrvtice) sa totiž odborne nazýva „coccyx“, čo po grécky znamená kukučka. Tvarom vraj pripomína zobák tohto vtáka.

Predpokladá sa, že kukučka si ako budúceho pestúna svojich detí vyberá ten istý druh, ktorý ju samu vychoval.

1.) A túto pesničku poznáš? Zaspievaj si a skús doplniť slová.

Kukulienka, kde si bola

1. Kukulienka, kde si bola, ked tá tuhá zima?
Hajaja, kukuku, sedela som na buku,
hajaja, kukuku, sedela som na buku.
2. Sedela som na tom , kde Janičko drevo rúbe.
Hajaja, kukuku, sedela som na buku,
hajaja, kukuku, sedela som na buku.
3. Sedela som na tej lávce, kde krpce láče
Hajaja, kukuku, sedela som na buku,
hajaja, kukuku, sedela som na buku.

2.) Máš doma predmety s motívom kukučky?

Jeden typ nástenných hodín sa nazýva kukučkové. Prečo? Pretože to, kolko je hodín, nám z nich oznamuje malá mechanická kukučka. Kukučkové hodiny sa začali vyrábať v 18. storočí v nemeckom Schwarzwalde. Kukučka tu bola bežným druhom a jej hlas sa dal ľahko napodobniť pomocou dvoch rôzne naladených písľa. Neskôr sa kukučkové hodiny rozšírili do celého sveta.

3.) Z akého materiálu si kukučka stavia hniezdo?

- A hlina
- B konáriky
- C tráva
- D mach

4.) Dokresli kukučke chýbajúcu časť tela.

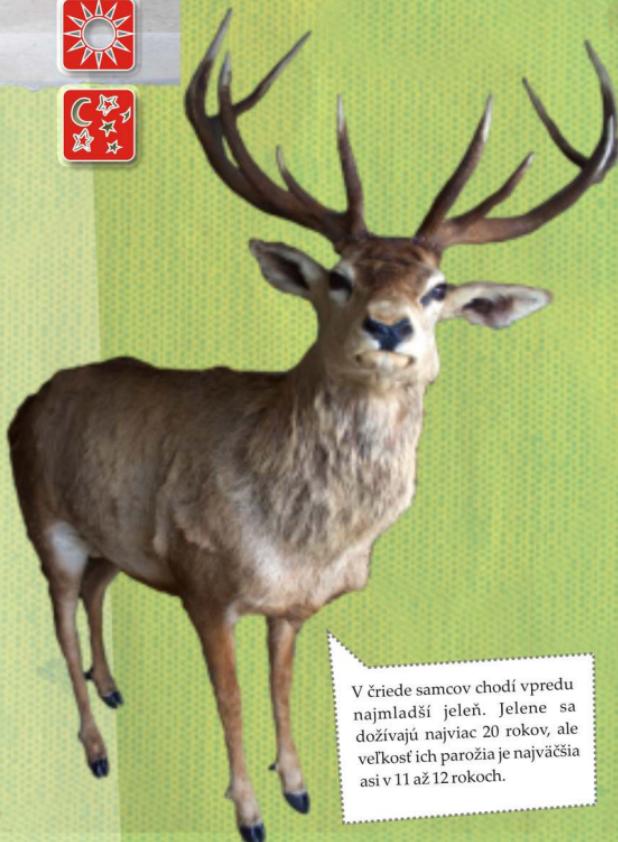
Správne odpovede: 3.), kukučka si neslavia hniezdo

Jeleň lesný

Cervus elaphus

Na našom území žije jeleň lesný v zalesnených oblastiach hôr a pahorkatín. Postupovaním do nižších polôh vytláča srnca lesného. Tieto dva druhy zvierat sa totiž veľmi nekamarátia. Odborne to nazývame **medzidruhová konkurenčia**. Ak sa v lese usadia jelene, srnce si povedia, že sa to s tým obrovskými nevychovancami v spálni a jedálni nedá vydržať a odsťahujú sa. A urobia dobre. V druhej polovici septembra až v prvej polovici októbra totiž nastáva jelenia ruja. A to je potom v lese neznesiteľný hluk. Hlavne na súmraku a skoro ráno samce ručia, behajú, funia, hrabú, bijú sa s ostatnými „chlapmi“ a od samej žiarlivosti nič nežerú. Okrem toho musia byť ostražití, pretože sa pre ne začína najnebezpečnejšie obdobie života. Poľovníci v tomto období totiž túžia získať ako trofej ich parožie. A tak sú zastrené jeleny často odvážané z lesa na vlečke traktora. Mladé jelenčiatá (častokrát polovičné siroty) pridú na svet v máji alebo júni. Pôrod trvá iba 10 minút a samica kójí mláďa asi tri mesiace. Jelene sú úplní vegetariáni. A i napriek tomu (alebo práve preto) spôsobujú veľké problémy v lesnom hospodárstve ako je ohryz (zimné ohryzovanie kôry), lúpanie (jarné až letné ohryzovanie kôry v čase, keď sa pri tom strhávajú väčšie kusy), ohryzovanie vrchových púčikov mladých stromčekov a požieranie celých sadeníc. V určitej miere sa škodám dá predchádzať zimným prikrmovaním. U jelenov lesného je výrazný **pohlavný dimorfizmus** – samec sa svojím vzhľadom odlišuje od samice a je výrazne väčší. V slovenských podmienkach dosahuje hmotnosť do 250 kg. Má vyvinuté parožie, ktoré každoročne zhadzuje. Silné jedince jelenov parohy zhadzujú už vo februári, slabší neskôr na jar. Po zhodení parožia im začne vyrastať nové. Jeho rast trvá približne 100 dní. Po jeho dorastení sa jelene snažia čo najskôr zbaťiť tzv. lyka, ktoré pokrýva rastúce parožie. To sa nazýva vytíkanie parožia. V čínskej medicíne sa používajú parohy obalené v lyku ako liečivo pod názvom „panty“. S vytíčeným parožím je jelen pripravený na ruju. Počas roka chodia samice spolu s mláďatami v čriedach o počte až 40 kusov. Samičie čriedy sú menšie. Rozdiel v ich usporiadani je zrejmý. Zimnú samičiu čriedu vedie najstaršia jelenica, ktorá mala toho roku mláďa.

V čriede samcov chodí vpredú najmladší jeleň. Jelene sa dožívajú najviac 20 rokov, ale veľkosť ich parožia je najväčšia asi v 11 až 12 rokoch.

1.) Vieš zoradiť tieto predmety od najľahšieho po najťažší?

A

B

poradie:

Správne odpovede: 1.) poradie: A, C, B

2.) Nájdeš 3 rozdiely na obrázkoch kostry jeleňa?

3.) Náš jeleň stratil parohy. Skús mu nakresliť nové.

Líška hrdzavá

Vulpes vulpes

Líška hrdzavá je v Európe veľmi rozšírená. Dorastá do výšky asi 35 – 40 cm, dlhá je 60 – 90 cm a váži 4 – 10 kg. Je to krátkonohá psovitá šelma. Má typický hrdzavú farbu srsti. Farebná forma s čiernymi nohami sa nazýva „uhliarka“. Väčšinu časti roka trávi ako samotár. Na biotop nie je náročná, je veľmi prispôsobivá. Obýva hlboké lesy, ale aj parkovú krajinu, záhradkárske osady, horské rokliny, piesočné duny na pobreží a dokonca také veľké mestá ako je napr. Londýn. Líška hrdzavá je výborný lovec a loví najmä myši a potkany, ale aj králiky, zajace, vtáky a vajcia. V Škandinávii je jednou z hlavných príčin úmrtí srnciat. Občas žerie i slimáky a dážďovky. Na jeseň si pochutá na plodoch a bobuliach. Jej trus je v tomto období často fialový od malín. V období páreňa, ktoré priprádza na vrcholnú zimu (december, január), sa stretávajú obe pohlavia. Párenie prebieha v brlohu. Samec prináša samici a mláďatám potravu, kým sa matka od mláďat nemôže vzdialiť.

Pretože líška je jedným z hlavných prenášačov besnoty, ktorá je smrteľnou chorobou, prebieha na území Slovenska v určitých časových intervaloch celoplošná orálna vakcinácia. Besnota je však jedným z hlavných kontrolných mechanizmov, ktoré sa podielajú na kontrole populačnej hustoty líšok. Napríklad v Anglicku je veľmi mnoho líšok, pretože sa tam besnota už nevyskytuje. Nie všetci vedia, že lišky nosia fialku, tak sa totiž volá pachová žlaza na chvoste. V mytológii ľudovej slovesnosti vystupuje ako šibal, figilar, ten ktorý Isfou premôže aj silnejšieho protivníka, či nepríazeň osudu. Také sú líšky v Ezopových bájkach, alebo lišiak Reynard v starofrancúzskej literatúre. V Japonsku sú líšky vnímané trocha odlišne. Pod menom „kitsune“ sú známe ako duchovia. Berú na seba podobu mladých žien a škodia hlavne mladým mužom.

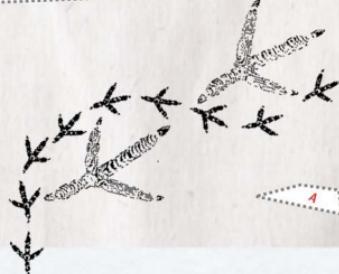
Líška hrdzavá loví iba zriedkavo cez deň, keďže je nočným zvieracom. Cez deň spí v úkryte. Za úkryt jej slúži brloh, ktorý si vyhrala sama, alebo je to bývalý jazveč, prípadne králičí brloh.

1.) Aké je charakteristické obydlie lišky? Nakresli k nemu svoju lišku.

3.) Predstav si, že stopuješ lišku. Ktoré stopy jej patria?

2.) Ezopova bájka o liške a vrane. Skús doplniť jej príbeh.

Líška sa potulovala po lese a márne hľadala čosi pod zub. Deň uplynul a ona zostala hladná. Jej srdce túžilo po kúsku syra. Práve zastala pred stromom, na ktorom sedela vrana a v zobáku držala krásny kus syra. Líška si obliezla pysk a napadlo ju, že ten syr musí dostať. Začala sa vrane zaliečať: „Vrana vranička, aká si len krásna, máš také jemné perie, krásny a mocný zobák a keby si tak mala aj taký krásny hlas aká si sama krásna“. Vrana to veľmi zalichotilo, otvorila zobák a.....

POUČENIE : Dávaj si pozor na falošné lichotenie.

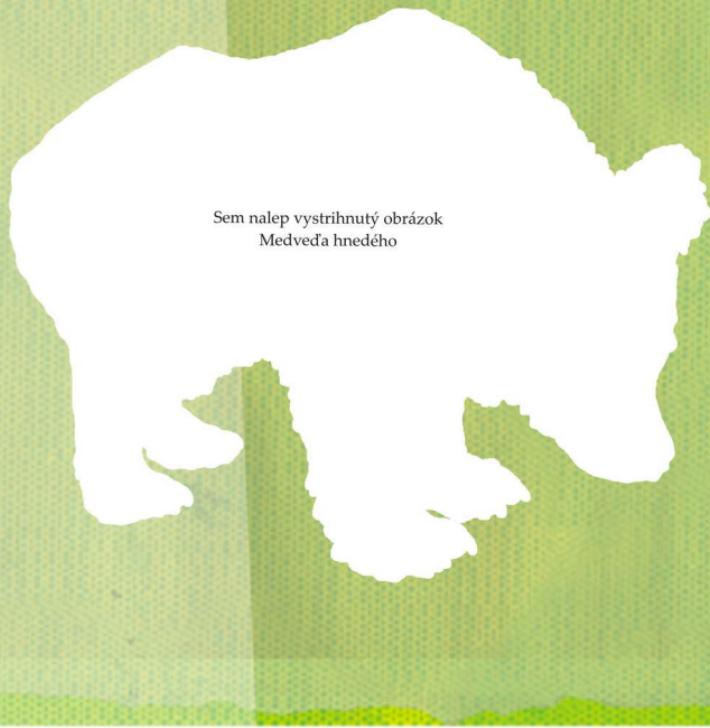
Medved' hnedy

Ursus arctos

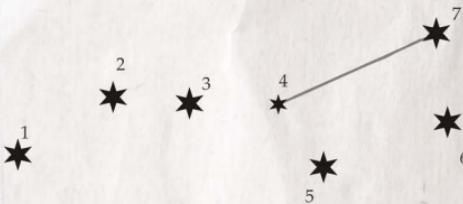

Medved' hnedy je najväčšou šelmu v Európe. Je to veľké a silné zviera. Jeho poznávacím znakom je svalnatý hrb v oblasti lopatiek. Maximálna hmotnosť jedinca, uloveného na počiatku 20. storočia v Nízkych Tatrách, bola niečo viac ako 300 kg. Vďaka svojej veľkosti a sile, sa stal obľúbeným erbovým zvieratom. Typickým životným prostredím medveďa sú oblasti zmiešaných a ihličnatých lesov stredných a vyšších polôh. Jeden medved' potrebuje pre svoj život územie veľké niekoľko desiatok km². Nie je typickým mäsožravcom. Jeho potrava obsahuje aj veľký podiel rastlinnej zložky. Živí sa bobuľami, korienkami, ovocím, púčikmi, semenami stromov, väčším hmyzom, medom, zdochlinami a odpadkami. Zožerie takmer všetko. Zimné obdobie prespi. Medved' sa ukladá do brlohu na zimný spánok v novembri až decembru. Zimuje na neprístupných miestach, pod vývratmi stromov, v skalných puklinách a jaskyniach. Z brlohu vychádza vo februári až aprili. Obe pohlavia, okrem doby párenia, žijú oddelené. Medvedice však často vedia aj svoje staršie mláďa. V období po druhej svetovej vojne boli u nás stavby medveďov veľmi nízke, preto sa v tomto období začalo s jeho ochranou. Stal sa chráneným druhom a lov začal podliehať prísnym pravidlám. Na jeho lov je potrebné udelenie výnimky Ministerstva životného prostredia. Početnosť medveďov sa postupne zvyšovala až do dnešného stavu. Odbornici uvádzajú, že na našom území žije 700 – 900 jedincov. V Strážovských vrchoch sú medvede hojnnejšie a Javorníky osidlujú pomalšie. Pri stretnutí s medveďom je na mieste opatrnosť a zdravý rešpekt.

Sem nalep vystríhnutý obrázok
Medveđa hnédého

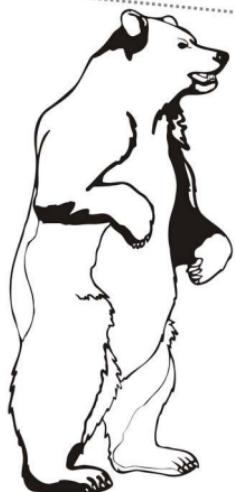

1.) Pospáj postupne všetky očíslované hviezdy.

Súhvezdie, ktoré my poznáme ako Veľký voz sa nazýva aj Veľká medvedica. V USA toto súhvezdie nazývajú Veľká naberačka.

2.) Skús vyfarbi medveďa podľa svojej fantázie.

3.) Zahraj sa na detektíva. Pokús sa opísať miesto činu.

Obef:

Miesto činu:

Páchatel:

Podľa gréckej legendy, v podobe medvedice skončila princezná Kallisto, Kallisto bola známa svojou krásou a najvyšší boh Zeus s ňou splodil syna. Rozhnevána Diaľa žena Héra za trest premenila Kallisto na medvedicu a vyhnala ju do lesov. Raz medzi prenásledovaťmi uvidela svojho syna Arkada. Priblížila sa k nemu a chcela ho objaf. Arkas ale namieril na matku kopju. V poslednom okamihu zasiahol Zeus, a aby zabránil zlému činu premenil aj syna na zvieru – na malého medveďa. Pretože ich však mal oboch rád, umiestril ich na oblohu. Veľkú medvedicu aj jej syna Malého medveďa.

Fotografia z miesta činu.

Psík medvedíkovitý

Nyctereutes procyonoides

Možno neviete, že aj v slovenských lesoch sa vyskytuje zviera pochádzajúce zo severovýchodnej Ázie (východná Sibír, Mandžusko a Japonsko). V Japonsku je dokonca mytológickej postavou nazývanou Tanuki. V príbehoch vystupuje ako rozjarený darebák, majster premien, ľahkážny a trocha hlúpy tvor. Rád si vystrelí z lovcov a devorubačov. K jeho atribútom patria slamený klobúk, fláša saké a udica. Dokáže premeniť lístie na penaže alebo konský hnoj na delikátnu večeru. O to zaujímavejšie je, že v Japonsku vystavujú jeho keramické sošky pred reštauráciami. V skutočnosti je to psovitá šelma.

Dĺžka tela 55 – 65 cm je približne zhodný s líškou. Pôsobí však nižšie a zavalitejšie, lebo má kratšie nohy. Srsť je dlhá a hustá. Základná farba je v škále od okrovo hnedej po černastú. Dosahuje hmotnosť 5 – 7,5 kg. Je jedinou z u nás sa vyskytujúcich psovitých šeliem, ktorá upadá do nepravého zimného spánku. Párenie sa začína koncom zimy.

Gravidita tráva od 45 do 60 dní. V jednom vrhu je priemerne 6 mláďat. Živí sa hlodavcami (hryzce vodné a hraboše), rybami, bezstavovcami, plazmi, žabami, semenami a bobuľami. K rozšíreniu psíka medvedíkovitého mimo jeho pôvodný areál pomohlo to, že je chovaný ako kožušinové zviera. V roku 1948 vypustili do prírody 35 kusov v Lotyšsku. O dvanásť rokov sa ročne ulovilo až 4210 kusov. V Európe jeho areál zaberá Fínsko, krajiny bývalého Sovietskeho zväzu, Poľsko, Slovensko, Česká republika, Nemecko, Francúzsko a Taliansko. Obyvia rôzne biotopy. Pobrežné zóny jazier, močariny, lúky s kroviskami, lesy a mozaiky zložené z lesíkov, živých plotov, polí, pasienkov a záhrad. Hlavné problémy ktoré spôsobuje sú pozieranie vtáčích vajec, mláďat vtákov a obojživelníkov. Potravne a stanovište konkuруje jazvecom a liškám. Pre ľudské zdravie je negatívom, pretože prenáša besnotu a pásomnicu liščiu. Na území stredného Považia sa vyskytuje minimálne od roku 1986, kedy naše múzeum získalo jedinca uloveného v obci Lazy pod Makytou. Svojím skrytým spôsobom života však uniká pozornosti.

O spôsobe života dobre vypovedá jeho rodové meno *Nyctereutes*, čo v grécktine znamená „nočný tulák“. Je aktívny výlučne v noci. Zváča je samotársky, len v čase rozmnožovania sa združuje do skupín. Jeho stopy i trus sú veľmi podobné stopám a trusu lišky.

1.) Čím sa živí psík medvedíkovitý?

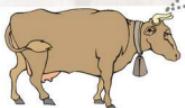
A

B

C

D

3.) Skús domalovaliť psíka podľa svojej fantázie.

2.) Skús nájsť Európske krajiny, do ktorých sa náš nočný tulák zatúlal.

Odkiaľ vyštartoval:

Krajiny, do ktorých sa dostal:

D

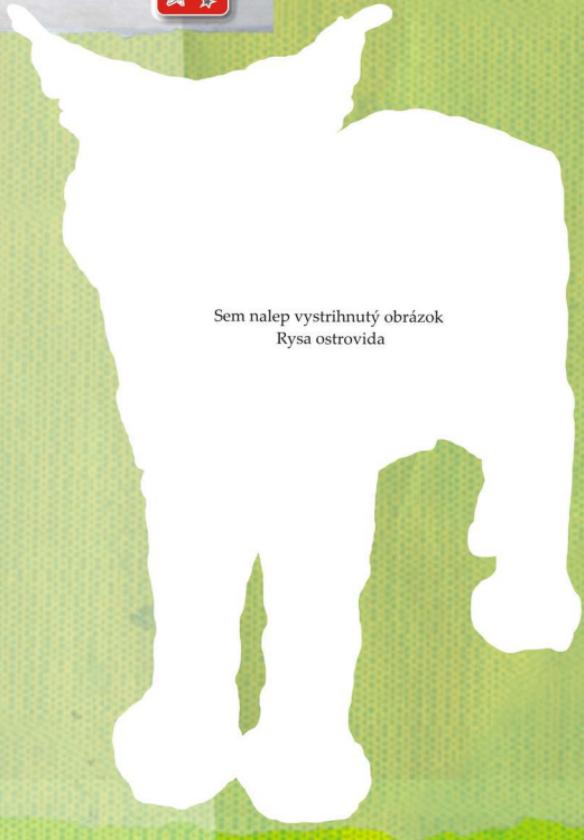
Rys ostrovid

Lynx lynx

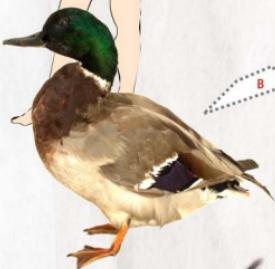
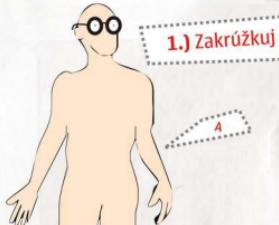

Rys ostrovid je z tzv. veľkých šeliem najmenší, ale aj tak je to najväčšia mačkovitá šelma pôvodná v Európe. Niektorí poľovníci s básnickým vlohami ho nazývajú „tiger Karpát“. Dosahuje hmotnosť okolo 35 kg. Má dlhé nohy, krátke chvost, štetôčky na ušiach a škvurnité sfarbenie, ktoré je pre každého rysa jedinečné. Široké laby mu umožňujú veľmi dobrý pohyb aj vo vysokom snehu. Má výborný zrak, o čom svedčí aj jeho druhové meno ostrovid. Srnca cez deň zbadá na vzdialenosť 500 m. Ku koristi sa rys prikráda a zmocňuje sa jej krátkym šprintom, zakončeným mohutnými skokmi. Jeho potravu tvoria hlodavce, zajace a raticová zver. Typickým životným prostredím rysa sú oblasti zmiešaných a ihličnatých lesov stredných a vyšších polôh. Obľubuje skalnaté biotopy, ktoré mu slúžia ako pozorovacie miesta. Rozšírené tvrdenie, že rysy striehnu na stromoch a odtiaľ sa vrhajú na svoju korisť, nie je pravdivé. Rys je aktívny hlavne na súmraku, na tichých lokalitách ho však možno stretnúť aj cez deň, keď sa rád vyhrieva na slnku. Samec žije samotársky, len v dobe párenia sa zdržuje so samicou. Ruja trvá od februára do apríla. Samce sa počas nej ozývajú vrieskavými zvukmi. V máji až júni samica rodí 2 – 4 mláďatá. Na Slovensku žije 400 – 500 rysov. V sedemdesiatych rokoch sa Šumava a Bavorsko osídlovali rysmi pochádzajúcimi z Kysúc.

Sem nalep vystrihnutý obrázok
Rysa ostrovida

1.) Zakrúžkuj živočícha ktorý má najlepší zrak.

B

C

Rys má výborný zrak o čom svedčí aj jeho druhové meno **ostrovid**. Srnca zbadá na 500 m.

3.) Máš doma alebo v susedstve mačku? Nakresli ako vyzerá.

2.) Opíš fungovanie širokých rysích láb a snežníc.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Správne odpovede: 1., C

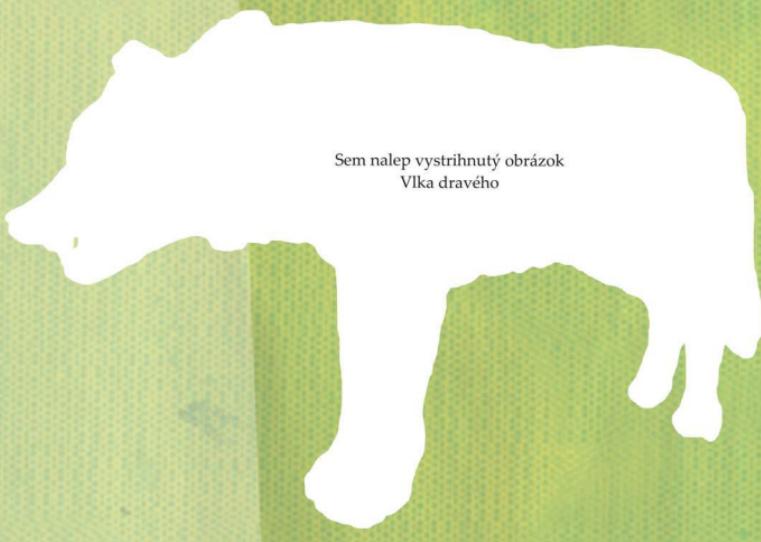
Táto mačka sa volá

Vlk dravý

Canis lupus

Vlk dravý je najväčšia psovitá šelma, ktorá sa vyskytuje vo volnej prírode. Najväčšie vlky vážili až 75 kg. To sú však maximá, ktoré vlky na území Slovenska bežne nedosahujú. Niektoré plemená psov sú dokonca fažšie a vyššie ako vlky. V porovnaní so psom rovnakej veľkosti má vlk užšiu hrud', nohy sú v pomere ku telu dlhšie a stopy ľavých a pravých nôh kladie bližšie k sebe. Pre vlka je typická vysoká pohyblivosť. Hovorí sa, že ho živia nohy. Pri love je za jediný deň schopný premiestniť sa aj niekoľko desiatok kilometrov. Svorka je základom sociálnej štruktúry vlka. V blízkosti Považskej Bystrice žije jedna svorka v Javorníkoch, ktorá by mala mať (2010) asi päť členov, čo zahrňa rodičovský páru a mláďaťa. Brloh majú na Morave v Beskydách. Vlci často ulovia hospodárske zvieratá, ktoré sú pre ne ľahšou korisťou ako divá zver. Pri love všetci členovia svorky úzko spolupracujú. Často pri tom spolu komunikujú zavýjaním. Človeka sa však boja. V Európe sú útoky zdravého vlka na človeka vzácnosťou. V dvadsiatom storočí boli zaznamenané len v severnom Rusku. V ostatných známych prípadoch napadnutia boli vlky besné. Negatívny, odmiestavý postoj človeka voči vlkom nie je na mieste a je pravdepodobne živený rozprávkami ako napr. Červená čiapočka. Veď vlk je predkrom **domestifikovaných** (udomáčnených) psích plemien. On sám sa rozhodol, že bude žiť spolu s človekom. V literatúre príbehy o vlkoch zvečnili Jack London, Ernest Thompson Seton či James Oliver Curwood. Vlk ktorého preparát vlastní naše múzeum, pochádza zo ZOO Bojnice. Patrí k poddruhu, ktorý žije vo východnej Kanade a preto je jeho sfarbenie tmavšie ako majú naše vlky.

Sem nalep vystrihnutý obrázok
Vlka dravého

1.) Pomôž vlkovi nájsť cestu k jeho svorke.

2.) Akým zvukovým signálom sa vliči zvolávajú na veľké vzdialenosť?

Ako by znel?:aaaaa.....

3.) Všetci títo psi majú spoločného predka – vlka.

Ktorý sa ti páči najviac?

Sibírsky husky

Dlhosrstý jazvečík

Šarpej

Mexický naháč

Zubor hrivnatý

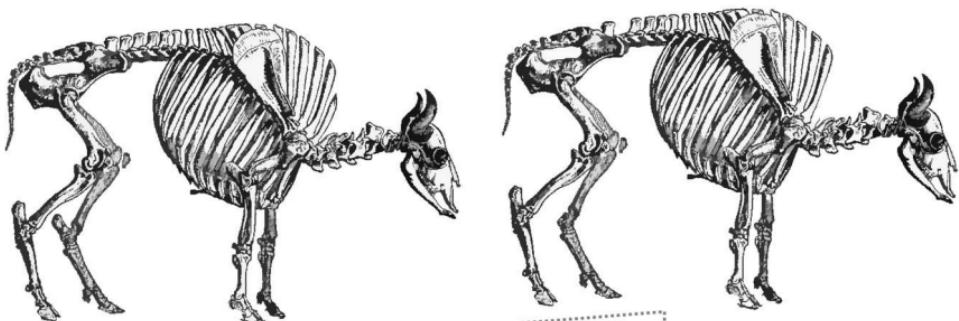
Bison bonasus

Zubor je najväčšie zviera, ktoré môžeme na Slovensku stretnúť vo voľnej prírode. Dospelé samce môžu vážiť až 1000 kg a v kohútiku sú vysoké 190 cm. Samica, ktoréj preparát má v zbierkach naše múzeum, vážila okolo 800 kg. Stádo zubrov viedie najsúkromnejšiu kravu, byť ktorú žijú samotársky. Zubor, obývajúci rozsiahle listnaté a zmiešané lesy v celej Európe, ustupoval rovnako rýchlo, ako postupovalo masívne odlesňovanie krajiny. U nás sa traduje, že posledného zubra ulovił kráľ Matej Korvín (1443 – 1490) vo Viglaši. Do konca 18. storočia zubor vyhynul takmer v celej Európe. Ostalo len jediné miesto, posledné útočisko zubra. Bol to Bialowiežský prales na hraniciach Poľska a Bielorússka, lovecký revír kráľov a čarov. Pre ich potešenie tu chovali asi 500 kusov zubrov. Prvá svetová vojna natrvalo zmenila tvár moderného sveta. V pekelných podmienkach východného frontu hladujúci vojaci zlikvidovali celé toto stádo. Posledného zubra zjúdalo vo voľnej prírode, hľadajúcemu svojich stratených druhotov, zabili krátko po konci vojny. Ľudia sa spomnali až v poslednej chvíli. V roku 1922 vznikla medzinárodná spoločnosť na záchranu zubra. Vďaka križeniu asi 50 jedincov zo zoologických záhrad sa obnovila populácia v Bialowieži a na ďalších miestach. Po roku 1978 celosvetová populácia dosiahla počet 2000 jedincov, z toho 800 žilo vo voľnej prírode. Ako to je so zubrom na Slovensku? Tože sa tu v minulosti vyskytoval, je zrejmé aj podľa miestnych názvov obcí ako Zuberec či Zubrohlava. Ale od smutného okamihu, keď bol posledný kus skolený kráľom Matejom Korvínom, už na našom území nežil. To sa však zmenilo v roku 1957, kedy boli z Poľska do Tatranskej Lomnice prevezené prvé dva zubre, býk Putifar a krava Pumarka. Putifar vážil 1230 kg a v tej dobe bol najväčším zubrom v Európe. Neskôr túto dvojicu presunuli do zvernice v Topoľčiankach, kde k nim pridali ďalšie kusy z bývalého Sovietskeho zväzu. Putifar sa dožil 21 rokov a jeho kostra je uložená v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave. Dnes sa zubre vyskytujú v trvalej chovnej zvernici v Topoľčiankach. Vo voľnej prírode sa pravidelne v zime vyskytuje črieda na severovýchodnom Slovensku, ktorá sem prichádza z Poľska. Tieto návštevy trvajú od sedemdesiatych rokov. V roku 2004 bolo na Slovensko privezených 5 jedincov, ktoré boli následne vypustené do voľnej prírody v národnom parku Poloniny. V súčasnej dobe žije vo voľnej prírode na Slovensku asi 10 jedincov.

1.) Nájdeš 3 rozdiely na obrázkoch kostry zubra?

2.) Tento erb s hlavou zubra patrí šľachtickej rodine Balašovcov
a rovnako im patril kaštieľ v okolí Považskej Bystrice. Kde sa nachádza?

- A v Orlovom
- B v Domaniži
- C v Jasenici

3.) Objav zubra na jaskynných maľbách.

Malby stále uchovávané na stenách jaskýň v Španielsku – Altamira a južnom Francúzsku – Lescaux zobrazujú s výnimčou presnosťou zubry, kone a jelene. Tie boli na steny nanášané štetcami vyrobenými z vvetvičiek a trstiny, prípadne na stenu vyfukané. Obrázky by mohli byť súčasťou rituálov, hoci ich skutočný pôvod nie je známy. Keď malieb sa odhaduje na 15 000 – 12 000 rokov pred našim letopočtom.

Havran poľný

Corvus frugilegus

Havran poľný je krkavcovitý vták. V porovnaní s vranou má štíhlejší zobák, ktorý je v despolosti okolo koreňa lysý. Čierne perie má purpurový nádych a na slabinách je predĺžené do podoby tzv. nohavičiek. Vyskytuje sa v polnohospodárskej krajinе s roztrúsenými skupinkami stromov. Nové kolónie havranov vznikajú aj v mestských parkoch. Na Slovensku prestáva hniezdiť na poliach. Je to spoločenský vták, vyskytujúci sa vo veľkých kŕdloch. Na každom strome v kolónií môže byť až 60 hniezd, ktoré využívajú aj iné vtáky napr. sokol červenonohý. Potravu vyhľadávajú chôdzou po zemi. Počas zimy k nám môžu zaletieť vtáky až zo severoeurópskych populácií. Na množstvo čiernych vtákov, akoby rozsypaných po zasnežených poliach, je úchvatný pohľad. Preparát mladého havrana sa nachádza v zbierkach nášho múzea. V dobe, kedy je znalość cudzieho jazyka samozrejmosťou, vyskúšajte svojich rodičov alebo blízkych. Spýtajte sa, ako sa po anglicky povie slovo havran. Ten, kto bude vedieť, že správna odpoveď je „rook“, vyhráva. Však ste si myslí, že to je „raven“? Omyl! Slovom raven sa po anglicky označuje krkavec (*Corvus corax*). Je to vták samotársky, žijúci len v pároch. Je to asi o tretinu väčší, uhl'ovo čierny, dlhoveký, inteligentný a dravý obyvateľ lesov. Často sa hostí na zdochlinách. Keby ste videli havrana a krkavca naraz, bez problémov by ste ich rozoznali. V čom je teda problém? Počiatky príbehu zámeny týchto slov nás priviedú k menu Edgar Allan Poe. Tento americký spisovateľ dosiahol nesmrteľnosť svojou básňou, ktorá sa v anglickom origináli volá Raven. Vo všetkých slovenských prekladoch sa však nazýva Havran. Prečo? Básenie má zvláštnu stavbu založenú na zvukomalebnosti. Krkavec v nej prilieta k mužovi opakujúcemu svoju mŕtvu lásku, neustále opakujúc slovo „nevermore“ (níkdy viac). Hlásky „oo“ a „rr“ sú súčasťou volania krkavcov, ktoré by sa dalo napsať ako „kork“. Rovnako aj „ra“ (krá) je súčasťou slov vrana či havran, ale chýba v slove krkavec. Preto všetci slovenskí prekladatelia tejto zložitej básne, siahli po označení vtáka, ktorý je známejší a viac sa im hodil do verša. Havrana bolo v časoch, keď sa ľudia oveľa viac venovali polnohospodárstvu, vidieť častejšie ako krkavca. Krkavec bol na Slovensku ešte pred 30 rokmi vzácný. Dnes sa jeho stavby zvýšili, ale to je už iný príbeh. Nie ten o dvoch vtánoch, ktorí si vymenili mená.

Polia, lúky a pasienky. Polia sa najviac vzdialili prírode. Pôdny kryt je každoročne narušovaný oraním a pestuje sa tu na veľkých plochách iba jeden druh plodiny. Lúky a pasienky sú bylinne porasty s prevahou trávnej vegetácie. Vo väčšine prípadov vznikli a udržiavajú sa činnosťou ľadu (odlesňovanie, kosenie, pasenie). Prirodzené sa vyskytujú predovšetkým na extrémnych stanovištiach. Lúky sú porastené vyššou vegetáciou a využívajú sa na kosenie a produkciu sena. Na pasienkoch je porast nižší a trvalo sú využívané na pastvu hospodárskych zvierat. Živočíšstvo vyskytujúce sa v tomto biotope je druhovo bohaté a žije tu buď trvale alebo prechodne. Mnohé druhy sú na biotop viazané potravne. Prevažujú teplomilné a svetlomilné druhy.

Sem nalep vystrihanutý obrázok
Havrana poľného

1.) Opíš všetky rozdiely, ktoré si postrehol/postrehla medzi krkavcom a havranom.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Krkavec čierny

Siluety letiacich jedincov

2.) Vyfarbi havrana podľa svojej fantázie alebo podľa skutočnosti.

Správne odpovede: 3., C

Havran poľný

3.) Ktoré hniezdo si stal havran?

A

B

C

Škorec lesklý

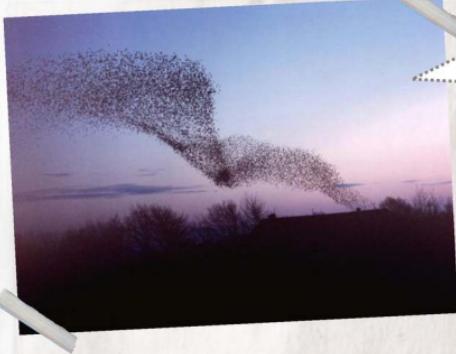
Sturnus vulgaris

Eugene Schieffelin roku 1890 v Central Parku mesta New York vypustil prvých 60 párov škorcov, ktoré o rok doplnil o ďalších 40. Šesť rokov zostali žiď iba v meste, ale potom sa rozšírili po celom území USA. O 50 rokov sa už vyskytovali v Kalifornii, severnom Mexiku a južnej Kanade.

Pôvodne bol rozšírený len v miernom pásme Európy a západnej Ázie. Populácie žijúce v severovýchodnej Európe sú sfahovavé. Obe pohlavia sú sfarbené čierne so silným kovovým leskom a malými žltobielymi škvírkami. Počas letu majú typickú trojuholníkovú siluetu krídel. Hniezdia v stromových dutinách v mesiacoch apríl a máj. Na vajciach sedia obaja rodičia 11 až 12 dní. Žerú hmyz, priležitostne ovocie a hroznou. Škorci sú veľmi prispôsobivé a v kultúrnej krajinie sa im darí. Vo voľnej prírode žijú na medziahach a v lešiakoch. Nocujú v krídloch na stabilných miestach. Počas jari je možné v Jutsku (Dánsko) pred súmrakom pozorovať krídla s viac ako miliónom členov, ktoré sa potom odťah vydávajú na cestu do celej Škandinávie. Toto predstavenie je lokálne nazývané „čierne slnko“ (sort sol). Na Slovensku ročne hniezdi okolo 600 000 párov. K introdukcii škorca do Severnej Ameriky t. j. k jeho udomáčneniu mimo pôvodného areálu výskytu, sa viaže zaujímavý príbeh. Eugene Schieffelin, vážený člen Newyorskéj genealogickej a biografickej spoločnosti, Newyorskéj zoologickej spoločnosti a Americkej aklimatizačnej spoločnosti, sa rozhadol (podľa zachovaného ústného podania), že v USA udomáční tie druhy vtákov, ktoré v jednom zo svojich diel spomína William Shakespeare. Už mal určité skúsenosti s introdukciami vtákov, podporoval totiž úspešnú aklimatizáciu vrabca domového (*Passer domesticus*) v Amerike. Svoju pozornosť obrátil na Shakespearovu historickú hru Henrich IV. V nej hrdina Henry Percy vyrieckne na adresu kráľa slová: „Odpusťte, že to zase spomínam, lež nájdem kráľa, keď si ľahne spať a do ucha mu zvolám „Mortimer“. Naučím škorca, aby čvirkal jedine „Mortimer“ a obdarím ním kráľa, nech ho zlostí jednostaj.“ Eugene Schieffelin roku 1890 v Central Parku mesta New York vypustil prvých 60 párov škorcov. Dnes sa populácia škorca v Severnej Amerike odhaduje na 200 miliónov kusov. Nepôvodný škorec spôsobuje nemalé problémy ako škodca poľnohospodárskych plodín, hlavne ovocia a hroznou. Ako dutinový hniezdič zabera hniezdenie možnosti pôvodným druhom a i potravnou konkurenciou prispieva k znižovaniu ich stavov.

1.) Na fotografii sa podarilo zachytiť niečo nezvyčajné. Čo to je?

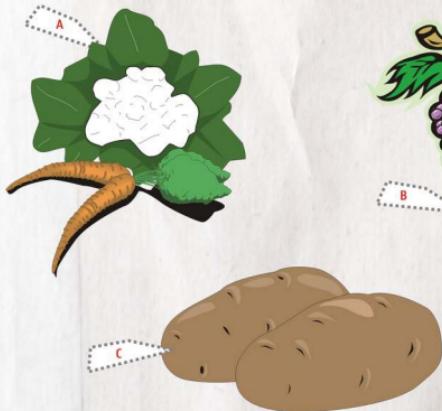
A kŕdeľ vtákov

B tornádo

C dym vychádzajúci z komína

Príklady niektorých značiek
(na inspiráciu),

2.) Na ktorých plodinách by si škorce určite pochutnali?

3.) Navrhni svoju značku: „Pozor škorce“.

Hranostaj čiernochvostý *Mustela erminea*

Hranostaj čiernochvostý je lasicovitá šelma. Dĺžka jeho tela je 24 – 31 cm a hmotnosť 140 – 440 g. Samice sú výrazne menšie a ľahšie. Telo je nízke, štíhle a pretiahnuté. Koniec chvosta je čierny, na rozdiel od najpríbuznejšieho druhu lasice myšozravej (*Mustela nivalis*). V letnom období a na územiac južne od Álp má hnedú až červenohnedú srst, bruško je žltkasté. Začiatkom zimy presrstí a zimná kožušina je snehobiela. Konček chvosta je však stále čierny. Táto kožušina sa nazýva hermelín. Zmena farby prebehne rýchlo, na jar je však o niečo pomalšia, a vtedy je možné pozorovať biele flakaté jedince. Vyskytuje sa napriek miernym a chladným oblasťam Eurázie a Severnej Ameriky. Vyhýba sa iba veľkým lesným komplexom, inak je na prostredie nenáročný. Aktívny je počas celého dňa. Veľmi často musí prijať potravu, preto sa zdá akoby bol stále na love. Je neobvyčajne zvedavý a odvážny. Loví samotársky s výnimkou obdobia, keď samice pomáhajú samici so starostlivosťou o potomstvo. Pária sa v lete, ale mláďatá sa vyvíjajú až po období latentnej (utajenej) gravidaity ku koncu zimy. Pri love sa orientujú hlavné čuchom a pohybujú sa typickým skákavým behom, držiac hlavu pri zemi. Potravou sú hlavne hľodavce (myši, ryšavky, hraboše, hryzce), na niektorých miestach aj králiky a stabilnou zložkou jedálnička sú vtáky. Zimná srst hranostaja (hermelín) bola v minulosti veľmi cenéná. Tvori obruby kráľovských plášťov, talárov sudcov vo Francúzsku a Spojenom kráľovstve, ale aj lem pápežskej mozzety (krátkeho plášťa).

V stredoveku bol hranostaj považovaný za symbol čistoty.

Verilo sa, že hranostaj radšej zomrie, ako by si mal svoju bielu srst zašpinieť hlinou. Kvôli zvedavej a hravej povahе bol chovaný ako domáce zvieratо. Existuje portrét anglickej kráľovnej Alžbety I. s hranostajom. Naopak na slávnom obraze Dáma s hranostajom od Leonarda da Vinciho, je v skutočnosti namaľovaná žena s bielou fretkou (tchorom).

letné sfarbenie srsti

zimné sfarbenie srsti

1.) Prirad' hranostaja ku krajine podľa farby srsti.

2.) Označ osobu, ktorá by si mala obliecť hermelínový plášť?

zimná krajina

letná krajina

3.) Vymaluj hranostaja s prechodným sfarbením srsti (jar a jeseň) a nakresli mu krajinu kde by mohol žiť.

Výr skalný *Bubo bubo*

Výr skalný je najväčšia európska sova. Dĺžka jeho tela je asi 68 cm, dĺžka krídla 47 cm a chvosta 25 cm. Je hnedohrdzavý s tmavými škvrami. Perie na hlave vytvára tzv. uši a nohy sú kompletne porastené perím až po pazúry. V čase párenia sa často ozýva typickým ďaleko počuteľným „hu-hu“. Toto volanie dalo meno výrovi v nemčine (der Uhu). Počas letu v noci je nápadná veľká hlava, ufatý chvost a dlhé krídla. Typický je kolisavý let. Na Slovensku sa vyskytuje na celom území. Je vzácný, avšak v posledných rokoch badať určitú stabilizáciu vo počte hniezdiacich párov. Populácia na Slovensku je odhadovaná na 300 – 400 párov. Výr obýva územia s dostatkom hniezdzích možností (kameňolomy, skaly), hniezdi však aj na zemi medzi balvanmi v lesnom prostredí alebo na strmých skalnatých stráňach, zarastených krovinami. Ak chýbajú skaly, je schopný hniezdiť i na zemi, pod výravmi či na koreňoch stromov. Výr zväčša hniezdi na dostupných miestach, a preto je veľa hniezd úmyselne zničených človekom. Je to stály vták verný svojmu hniezdnemu teritóriu. Živí sa prevažne cicavcami do veľkosti zajaca a vtákmi do veľkosti bažanta. Bežne loví aj ježe, pričom pichlavú kožu neje, ale ju ponecháva na mieste. Deň spespí v úkryte a aktívny je hlavne v noci. Pri hľadaní koristi používa predovšetkým sluch, často sa riadi aj zrakom. Zaujímavé je, že pokiaľ počas dňa krkavcovité vtáky alebo dravce objavia výra, veľmi agresívne ho napádajú. Toto správanie sa nazýva **mobing** (dotieranie, šikanovanie). V minulosti to využívali poľovníci pri tzv. „výrovke“. V úkryte blízko skroteného výra čakali na prilietajúce dravé vtáky, vrany, havrany, krkavce alebo straky, ktoré potom zastrelili. Tento spôsob poľovačky je už dnes zakázaný. Výr skalný však tiež napáda iné sovy a dravce, ktoré sa vyskytnú v jeho teritóriu.

Sem nalep vystrihnutý obrázok
Výra skalného

1.) Ktoré miesto by si vybral výr na hniezdenie?

3.) Výr sa živí jedným živočíchom, ktorý sa inak vie veľmi dobre brániť.

Jeho meno zistíte z nasledujúcich hádaniek:

Stále nosí ihelničku, ale nikdy nešije.

Ostre ihly, malé oči,
pomaly si kráčia tiež.
V obrane sa v klbko stočí.
Máte pravdu, je to ...

je to

2.) Čo sa stane keď sa stretnú havran, jastrab a výr?

A pozdravia sa a pôjdu spolu na kávu

B jastrab a havran začnú na výra útočiť

C pochutnajú si spolu na myši

Dravce a sovy dávia nestrávené zvyšky koristi, tzv. vývržky. Chlupy, perie, kosti, pazúry a zobáky sa v ich žalúdku transformujú do valčekovitých útvarov a sú vyvrhované von.

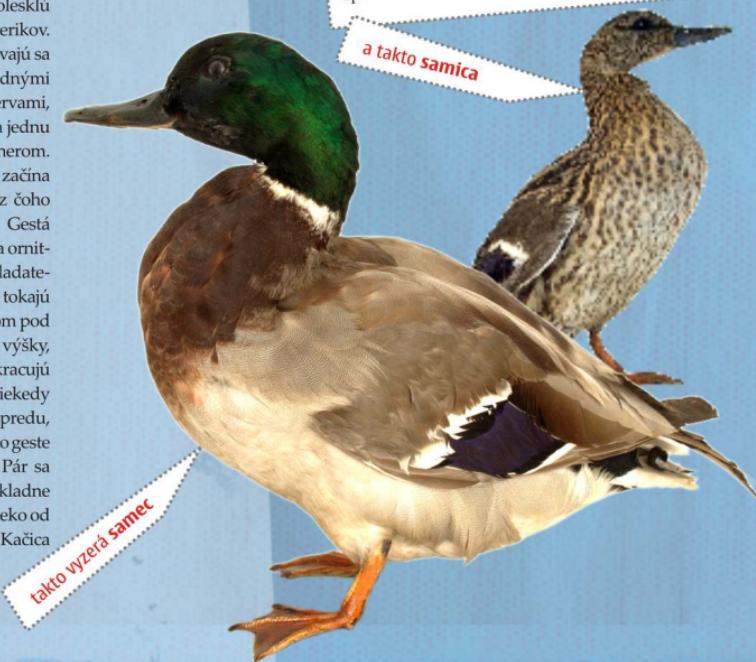
Kačica divá

Anas platyrhynchos

Vodné biotopy. Hlavným vonkajším prostredím je voda. Charakteristiky vodného biotopu (napr. teplota vody, rýchlosť jej prírúdenia, typ dna, obsah kyslíka) významným spôsobom ovplyvňujú druhové zloženie. Vodné biotopy rozdeľujeme na tečúce a stojaté vody. Stojaté vodné plochy sú väčšinou umelého pôvodu. Typickým príkladom z okolia je vodná nadrž Nosice. Tečúca voda je rôznorodejšia, od pramenných vlasočníčí až po veľké rieky. Niektoré zvieratá žijú vo vodnom prostredí celý rok, iné ho vyhľadávajú len v určitej fáze života. Neoddeliteľnou súčasťou vodných biotopov sú brehové porasty, ktoré vyhľadávajú špecifické druhy živočíchov.

Kačica divá je druh plávavej kačice rozšírený po celej Eurázii od polárneho kruhu až po pásmo stepí, na Islande, v Grónsku a takmer v celej Severnej Amerike. Je sfáhovavá. Celková dĺžka tela je okolo 58 cm. Rozpäťie krídel je 81 až 98 cm. Kačer má zelenoleskú hlavu, biely golier a na chvoste 2 páry zakrútených pier, tzv. kosierkov. Zobák je žltý, obe pohlavia majú na krídłach modré „zrkadlo“. Ozývajú sa „káká-káká“ čo je zvuk stereotype spojovaný s kačicou. Živí sa vodnými a pobrežnými rastlinami, korienkami, semenami, slimákmi, červami, žubrienkami i žabami. Všetky kačice uzatvárajú partnerstvo len na jednu sezónu. Každý rok ho nadvádzajú nápadným tokaním s novým partnerom. Priebeh toku je podobný pri všetkých druhoch rodu *Anas*. Tokanie začína nevýrazne v septembri, ale v plnej sile prepukne až v predjarí, z čoho vzniklo aj poľovnícke označenie kačice divej ako „marcovka“. Gestá a priebeh toku podrobne študoval Konrad Lorenz, rakúsky zoolog a ornitológ, nositeľ Nobelovej ceny za fyziológiu a medicínu, ktorý bol zakladateľom **etológie** (veda o správaní živočíchov). V čase vrcholného toku tokajú káčery približne každú polhodinu. Pritom rýchlo plávajú so zobákom pod nadvihnutým krídlom. Nasleduje prudké natahovanie hlavy do výšky, mykanie hlavou, krídlami a chvostom do výšky, čím vizuálne skracujú a zvyšujú obrys svojho tela. Vydávajú pritom hvízdavé zvuky. Niekedy káčer pláva v poloblúkoch okolo vyvolenej samice, preklopí sa dopredu, nato zdvihne hlavu hore, príčom sa ozýva tichým „rab-rab“. Po tomto geste sa tok opakuje. Samice si pritom vyberajú z pritomných párov. Pár sa oddeli od kŕdla a chvíľu sa ukláňa. Po páriacom akte sa oba vtáky dôkladne kúpu a povytriasajú si perie. Hniezdo býva dobre ukryté, často i daleko od vody. Kačice hnieszia od apríla do mája. Dĺžka inkubácie je 28 dní. Kačica divá je dôležitým poľovným druhom.

1.) Vyber pre kačicu nohy, ktoré najviac zodpovedajú spôsobu života na vode.

Napiš, akým živočichom patria nohy na obrázkoch A, B, C, D.

4.) Domaľuj kačicu chýbajúce telo.

2.) Zaspievajte si pesničku:

1. Kačička divoká letala zvysoka,
šuhaj dobrý strelec strelił jej do boka

3. „Ach, bože prebož, už som dolietala, už som moje drobné deti dochovala.

2. Prestrelil jej krídlo aj pravú nožičku, horko zaplákala, sadla na vodičku.

4. Moje drobné deti na kamenci sedia, mútne vodu pijú, drobný piesok jedia.

3.) Kačice majú na krídlach škvruňu modrofialového peria. Ako sa volá?

Labuť hrbozobá

Cygnus olor

Labuť je jedným z najľažších lietajúcich vtákov sveta. Vzletnut dokáže len po rozbehu na vodnej hladine. Je to vták dosť silný na to, aby vám pri obrane svojho partnera či hniezda úderom krídla złomil ruku. Labuť hrbozobá je monogamná, partneri spolu ostávajú dlhý čas, často celý život. Stáva sa, že v prípade úmrtia jedného z páru, ten druhý dobrovoľne ostáva vdovcom. Živí sa rastlinou aj živočišnou potravou, ktorú za pomocí dlhého zobáka získava z dna. Hniezdo z vodných rastlín stavajú na brehu alebo malom ostrovčeku. Vajec býva nanajvýš osem. Mladý vták je popolovo sivý, nie taký pekný ako dospelý. Toto si všimol dánsky rozprávkař Hans Christian Andersen a stvoril nesmrteľné Škaredé káčatko. Labuť má svoje miesto v európskej kultúre. Poznáte príbeh Ledé a labute na ktorú sa premenil Zeus, smutný príbeh Lirových detí blúdiacich Írskom ako labute dlhých 900 rokov, alebo Labutie jazero od Čajkovského? Významný anglický svätec Hugh z Lincolnu je zobrazovaný s labuťou, ktorá ho sprevádzala celý život. Tento jav nazývaný **imprinting** (vtlačenie, oflačenie), je pozorovaný u mnohých zvierat. Mláďa sa prvý živý tvor, ktorého uvidí alebo počuje, na celý život vtlačí do pamäte ako obraz jeho rodiča. To je dôvod, prečo sa labuf nikdy nechcela vzdialif od svojho biskupa.

1.) Jeden z najznámejších baletov hudobného skladateľa
P.I. Čajkovského obsahuje vo svojom názve labuť.

2.) Skús napísat krátky príbeh podľa obrázka.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3.) Vzlietanie labute najviac pripomína štart ...

Ako sa volá?

Je to

B

C

Labuť je jedným z najfazších lietajúcich vtákov sveta. Vzlietnut dokáže len po rozbehu na vodnej hladine.

Správne odpovede: 1.) Labutie jazero, 3.) B

Ondatra pižmová

Ondatra zibethicus

Ondatra je vodný hlodavec, ktorý v dnešnej dobe žije na veľkom území Slovenska. Dĺžka tela je 26 – 40 cm, chvost meria 19 – 21 cm. Hmotnosť ondatry býva 1 až 1,6 kg. Zadné končatiny sú holé a medzi prstami majú plávacie blanu. Chvost je z bokov silne spoštený a šupinatý. Obýva brehy vód rozličného typu. V potrave prevládajú korene a zelené časti pobrežnej vegetácie, v menšej miere požiera lastúrniky. V stojatých vodách si buduje tzv. „chatky“ a na brehoch tečúcich vód si vyhľadáva brlohy. V okolí brlochov a chatiek má stále „kŕmne stolčeky“ so zvyškami potravy. Ondatra je aktívna aj cez zimu. Mláďatá opúšťajú teritórium matky po prvej zime. Plávať však vedia už vo veku 2 týždňov, ako 4 týždňové už sami žerú. Pôvodne pochádza zo Severnej Ameriky, kde je rozšírená takmer po celom území, od Aljašky po Mexický záliv. V súčasnosti sa vyskytuje takmer v celej Európe. Prvýkrát ju ako kožušinové zvieru priviezli v roku 1905 do rybníkov pri Dobříši v Čechách na panstvo rodiny Colloredo-Mansfeld. Ondatria kožušina sa nazýva „bzam“. Tento názov pochádza z tureckého slova „besem“, čo znamená vôňa alebo i zápach. Ondatre sa očividne v Európe zapáčilo a tak už v roku 1915 žila aj v Bavorsku. Neskôr ju vypustili vo Francúzsku, Belgicku, Švédsku, Poľsku, Fínsku a Rusku. V Rusku išlo o 80 tisíc jedincov vypustených hlavne na Sibíri a v strednej Ázii. Obsadila podstatnú časť Eurázie a dnes tu obýva väčšie územie, ako vo svojej pôvodnej domovine. Našla tu voľnú ekologickú niku, čo je súbor všetkých činiteľov prostredia, ktoré vyžaduje živý organizmus k svojej existencii. Podobné nároky na životné prostredie ako ondatra má aj domáci živočích hryzec vodný (*Arvicola terrestris*), ktorý však v konkurenčnom boji s ondatrou neuspel a tak okolie vód patrí teraz väčšinou jej. V Eurázii zároveň chýba predátor obývajúci rovnaké prostredie ako ondatra, ktorý by brzdil rýchlosť jej šírenia. V Európe bola zaznamenaná rýchlosť šírenia ondatry 11,3 km za rok. Pre zdravie človeka je nebezpečná tým, že prenáša bakteriálne ochorenie leptospirozú a pásomnicu liščiu, ktorá je pre človeka potenciálne smrteľná. Norami tiež poškodzuje riečne brehy a sypané hrádze.

Sem nalep vystrihnutý obrázok
Ondatry pižmovej

1.) Akej farby sú hľadavé zuby ondatry?

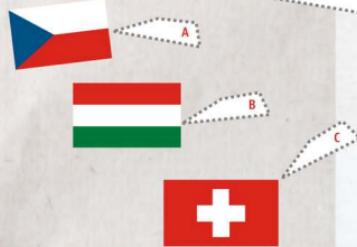
3.) Domaľuj onatra podľa predlohy alebo svojej fantázie.

2.) Čím sa živí onatra?

4.) Z ktorého štátu sa onatra rozšírila do celej západnej Európy?

Niečo pre ozajstných zvedavcov

Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici patrí medzi najmladšie múzeá na Slovensku, vzniklo v roku 1984. Zoologický časť zberiek múzea predstavujú živočíchy žijúce predovšetkým na strednom Považí. V tejto publicácii vám chceme predstaviť aspoň malú časť tajomstiev prírody, ktorá nás obklopuje. Dúfame, že pútavou formou, zdôrazňujúcou zaujímavé a nie bežne známe fakty o najznamenátejších živočíchoch, vás zaujmeme a priviedieme k hlbšiemu poznávaniu prírody okolo nás.

Hory a doly

Oblasť pôsobnosti našho múzea leží na severozápade Slovenska, na území Trenčianskeho kraja. Územie tvoria štiry geomorfologické celky. Strážovské vrchy ležia na favom brehu Váhu a od Javoríkov, rozprestierajúcich sa na pravom brehu, sú oddelené Váhom a Považským podolím (pravý a ľavý breh určujeme v smere toku rieky). Na juhovýchodnej okraj oblasti zasahujú Biele Karpaty.

Strážovské vrchy sú oblasťou so vzácnou teplomilou a horskou flórou a faunou. Najvyšším vrchom pohoria je Strážov s nadmorskou výškou 1 213 m. n. m. Pohorie netvori centrálny hrebeň. Strážovské vrchy sú budované druhohornými usadenými horninami, predovšetkým vápencami a dolomitmi. Veľmi časte sú tu vystupujúce skaly a krasové jaskyne. V Strážovských vrchoch nenájdeme rozptýlené lažnice osídlenie typické pre Javoríky či Biele Karpaty. Krajina je oproti týmu pohoriam relatívne menej ovplyvnená činnosťou človeka.

Javoríky sú pohorie tvoriace na západe časť štátnej hranice medzi Slovenskom a Českou republikou. Najvyšším vrcholom sú Veľký Javorík (1 071,5 m. n. m.), Stratenec (1 055 m. n. m.), Malý Javorík (1 019,2 m. n. m.) a Kaniacka skala (1 028,2 m. n. m.). Javoríky sú tvorené flyšovými horninami, často sú striedané ilovce a pieskovce. Oblasť je charakteristická striedaním dolín a horských chrbtov s rozsiahlymi lesmi, ako aj striedaním lesnej a poľnohospodárskej krajiny s rozptýleným lažničkým osídlením, napr. v Prapadneči v Marikovej.

Biele Karpaty sú nachádzajú na slovensko-moravskom pomedzí. Pohorie prechádza štátna hranica medzi Slovenskom a Českou republikou. Najvyšším vrchom je Vefka Javorina (970 m. n. m.).

Rozoznávame tu dve základné tektonické pásmá. Na juhovýchodnom obvode je to úzky pruh bradlového pásma a na severozápadnom obvode pruh vonkajšieho flyšového pásma. Rozsiahle historicke osídlenie v Bielych Karpatoch čisto využívalo tunajšie prírodné podmienky. Výsledkom sú tisíce hektárov jedinečných kvetnatých lúk a množstvo tradičných odrôd ovocných stromov, predstavujúcich krajinné bohatstvo Bielych Karpát.

Považské podolie je husto osídlená dolina vytvorená stredným tokom Váhu, približne od Žiliny po Nové Mesto nad Váhom. Bytčiánska kotlina je severne položená Časť Považského podolia a od juhovýchodnej ležiacej Ilavskej kotliny ju oddeľuje pahorkatina lokalizovaná v oblasti mesta Považská Bystrica.

Výrazným faktorom formujúcim vzhľad krajiny stredného Považia je **bradlové pásma**. Je to úzky (19 až 0,4 km), ale až 600 km dlhý pás s výškouom pevných, hladne väpencových skalisk – bradiel, výnivajúcich zo spravidla menej odolných vrstiev tvoriacich bradlový obal. Skalné útvary patriace do bradlového pásma sú napr. Vŕtatec alebo Klapy.

Podrobnejšie informácie o jednotlivých pohoriach získejte na zaujímavých internetových stránkach Chránenej krajinej oblasti Strážovské vrchy, Kysuce a Trávorske vrchy:
<http://www.soprsr.sk/trazovskevrchy>,
<http://www.sazp.sk/slovak/struktura/cokp/chko/kysuce>,
<http://www.bielekarpaty.sk>

Aj zvieratká majú svoj domov

Každý zvierací osústredí tiež biotop, teda životné prostredie, ktoré mu najlepšie vyhovuje. Rovnako ako človeku, aj zvieratám záleží na tom, aby sa dobre najedli, pohodlne vyspal a im vlastným spôsobom očistili. V mnohých prípadoch majú živočíchy rôzne telesné znaky, ktoré im zaručujú nejakú vlastnosť výhodnú v tom-ktorom biotope. Živočíchy obývajú nasledovné tri základné typy biotopov.

Polia, lúky a pasienky. Polia sa najviac vzďaliili prírode, pretože pôdny kryt je tu každoročne narúšaný oraním a pestuje sa tu na veľkých plochách iba jeden druh plodiny. Lúky a pasienky sú

poloprirodne bylinne porasty s prevahou trávnej vegetácie. Vo väčšine prípadov vznikli a udržiavajú sa činnosťou človeka (odlesnenie, kosenie, pasenie). Priezdene sa vyskytuju zväčša len na extrémnych stanovištiach. Lúky bývajú porastené vyššou vegetáciou a využívajú sa na kosenie a produkciu sena. Na pasienkoch je porast nižší a trvalo sú využívané na pastvu hospodárskych zvierat. Živočíchy sa v tomto biotope vyskytujú buď trvalo alebo prechodne a je druhovo bohaté. Mnohé druhy sú na biotop viazané potravne. Prevažujú tu teplomilné a svetlomilné druhy.

Vodné biotopy. Hlavným vonkajším prostredím v tomto biotope je voda. Jej charakteristiky (napr. teplota vody, rýchlosť prúdenia, typ dna, obsah kyslíka) významným spôsobom ovplyvňujú druhové zloženie stanovišť. Vodné biotopy rozdeľujeme na tečúce a stojaté vodu. Stojaté vodné plochy sú väčšinou umelého pôvodu. Typickým príkladom z okolia je vodná nádrž Nosice. Tečúce vody sú rôznorodejšie, od horských bystrín až po veľké rieky. Niektoré zvieratá žijú vo vodnom prostredí po celý rok, iné po výhľadovat len v určitej fáze života. Neoddeliteľnou súčasťou vodných biotopov sú brehové porasty, ktoré vyhľadávajú specifické druhy živočíchov.

Lesné biotopy sú zložitými spoločenstvami, predstavujúcimi konečný stupeň vývoja na väčšine stanovišť na strednom Považí. Najvýznamnejšou a určujúcou zložkou sú stromy, ktoré ovplyvňujú a vytvárajú typické lesné prostredie. Druhovo najbohatšie sú zmesané, rôzneveké porasty v okrajových častiach lesov. Tu je široká ponuka potravy, úkrytov a možností na hniezdenie. Niektoré druhy živočíchov sú viazané na korunu stromov, iné na kmene, podrasť či opadanku. Smrekove monokultúry vysadené človekom sú tvorené stromami rovnakého veku a druhu, a preto ponúkajú oveľa menej potravných a úkrytových možností pre lesné zvieratá.

moje poznámky:

Pohľad z Bosmian na Manínsku tiesňavu

Fauna Považia

Obrázkový sprievodca

Autori textu: Ing. Tomáš Žilinčík, RNDr. Daniela Dúbravková, PhD.

Koncept a grafický dizajn: Mgr. Ondřej Trnka

Fotografie: Mgr. Ondřej Trnka

Vydalo ©Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici roku 2010

Text neprešiel jazykovou úpravou.

Tlač: Uniprint, Považská Bystrica

ISBN 978-80-970619-0-6

Náklad: 1000 kusov

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTURY
SLOVENSKÉJ REPUBLIKY

TRENČÍANSKY
SAMOSPRÁVNY
K - R - A - J